

องค์กรอิสระในระบบกฎหมายไทย

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” เมื่อพิจารณาจากลักษณะแห่งอำนาจที่องค์กรทั้งสามใช้แล้ว จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงยึดหลักการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยในการวางโครงสร้างของอำนาจรัฐ หลักการแบ่งแยกอำนาจในที่นี้คือ การแบ่งแยกการใช้อำนาจให้องค์กรต่างองค์กรกันปฏิบัติการกิจตามที่ระบบกฎหมายมอบหมาย ไม่ให้องค์กรหนึ่งองค์กรใดรวมศูนย์อำนาจแห่งรัฐไว้ที่ตนเพียงองค์กรเดียว การแบ่งแยกการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญตามมาตรา 3 จึงเป็นการแยกอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการออกจากกัน กล่าวคือ รัฐสภาซึ่งประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติ หมายถึง อำนาจในการตรากฎหมายแม่บทขึ้นใช้บังคับในบ้านเมือง คณะรัฐมนตรีใช้อำนาจบริหารราชการแผ่นดิน ศาลทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร ใช้อำนาจตุลาการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ศาลจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เป็นองค์กรที่ถูกสร้างขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีลักษณะที่แตกต่างจากองค์กรของรัฐอื่นๆ โดยได้รับการบัญญัติรับประกันความเป็นอิสระดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเกิดปัญหาว่าองค์กรเหล่านี้ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจรัฐประเภทใดในสามอำนาจที่กล่าวมาข้างต้นหรือเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจที่สี่อันเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในหลักเรื่องการแบ่งแยกอำนาจอันเป็นอำนาจอเบดเสรีเจ็ดขาดขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเอง ดังนั้น จึงต้องศึกษาและพิจารณาจากลักษณะการใช้อำนาจและการตรวจสอบขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเหล่านี้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อให้ทราบและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมในการจัดระบบกฎหมายให้แก่องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเหล่านี้ ให้มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญกับองค์กรต่างๆ ได้อย่างเป็นระบบและมีกลไกการบริหารของสถาบันทางการเมืองที่สามารถ

ตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกันได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสอดคล้องกับหลักนิติรัฐที่ใช้อยู่กับประเทศเสรีประชาธิปไตย ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

4.1 ความจำเป็นที่ต้องมี Independent Regulatory Agency (IRA) ในประเทศไทย

ในอดีตแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดองค์กรของรัฐหรือการจัดระบบการบริหารประเทศของไทยเรายังยึดติดกับโครงสร้างเดิมๆ อยู่มาก ทำให้รัฐธรรมนูญของไทยเราค่อนข้างจะล้าหลังกว่าประเทศอื่นๆ นับเป็นเรื่องน่าแปลกประหลาดเป็นอันมากที่ว่าในขณะที่ประเทศไทยกำลังเจริญรุดหน้าในทางเศรษฐกิจ อันทำให้องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มากมาย แต่ปรากฏว่ากลไกในทางกฎหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางกฎหมายมหาชนกลับไม่ค่อยได้รับการพิจารณานำไปพัฒนาเพื่อให้ทันกับปัญหาใหม่ๆ

โครงสร้างระบบการบริหารประเทศของไทยเรายังยึดติดกับระบบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งความชำนาญเฉพาะด้านให้แก่แต่ละหน่วยงาน การจัดลำดับของอำนาจหน้าที่ให้ลดหลั่นกันลงมาและการควบคุมแบบบังคับบัญชาตามลำดับชั้นตามรูปแบบการบริหารราชการแบบรวมอำนาจปกครองที่ได้กล่าวมาแล้ว ทำให้การบริหารเป็นไปด้วยความล่าช้า เต็มไปด้วยขั้นตอน ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานในลักษณะที่มองผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นใหญ่กว่าผลประโยชน์ที่คับแคบของหน่วยงาน ระบบการบริหารตามโครงสร้างดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาอย่างมาก เนื่องจากรัฐไม่สามารถเป็นผู้ดำเนินการในการให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกำลังพยายามโอนถ่ายภารกิจนี้ไปให้ภาคเอกชนดำเนินการตามนโยบาย Privatisation ขณะเดียวกันหากรัฐจะเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ควบคุม โครงสร้างของรัฐในปัจจุบันก็ไม่เอื้ออำนวยให้รัฐเป็นผู้ควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นกัน เนื่องจากภาคเอกชนใหญ่โตเกินไป และรัฐไม่มี Technicity เพียงพอที่จะไปควบคุมภาคเอกชนด้วย ในสถานะเช่นนี้สามารถสรุปได้ว่าความเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจสังคมปัจจุบันทำให้เกิดความจำเป็นต้องมี IRA ทำหน้าที่วางระเบียบและควบคุมกิจกรรมบางอย่างภายในรัฐ และโครงสร้างของระบบบริหารแบบดั้งเดิม (structures administratives classiques) ไม่สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหากไม่มีการปรับปรุงกลไกของรัฐให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีแล้ว ก็น่าเป็นห่วงว่าจะเกิดความเสียหายแก่ผลประโยชน์ของประเทศชาติ และประชาชน

กลไกหนึ่งที่น่าจะนำมาปรับใช้ในประเทศไทยก็คือ Independent Regulatory Agency อันจะเป็นกลไกที่จะเข้ามาเสริมช่องว่างในโครงสร้างการบริหารประเทศเพื่อทำหน้าที่ดูแลควบคุมและวางกฎระเบียบให้แก่กิจกรรมหลายๆ อย่างภายในรัฐที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิภาพของราษฎร รวมทั้งเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะด้วย¹

ในอดีตประเทศไทยมีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตรวจสอบหลายองค์กรแต่องค์กรเหล่านั้นยังมีปัญหาที่ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพเนื่องจากยังเป็นองค์กรที่อาจถูกครอบงำโดยฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายข้าราชการประจำได้ ต่อมาได้มีนักวิชาการท่านหนึ่ง² ให้ความเห็นว่า ประเทศไทยควรยกองค์กรควบคุมตรวจสอบดังกล่าวขึ้นเป็น Independent Regulatory Agency และเห็นว่า ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งกับข้าราชการประจำมีมากขึ้น ข้อขัดแย้งหลายกรณีไม่มีผู้ชี้ขาดและมักจะจบลงด้วยการที่ข้าราชการประจำจำเป็นต้องยอมปฏิบัติตามความต้องการของนักการเมืองโดยอ้างว่าต้องปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ที่อาจเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงควรมี Independent Regulatory Agency (IRA) ที่มาทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทระหว่างนักการเมืองที่มาเป็นผู้บังคับบัญชากับข้าราชการประจำในกรณีที่ข้าราชการประจำเห็นว่าสิ่งที่ นักการเมืองสั่งให้ปฏิบัตินั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งจะมีข้อดีว่าจะได้ยุติว่าสิ่งที่ต้องปฏิบัตินั้นชอบด้วยกฎหมายและจะต้องปฏิบัติตามหรือไม่

ในการนำสถาบัน Independent Regulatory Agency เข้ามาปรับใช้ในประเทศไทยนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติองค์กรนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งการจัดโครงสร้างของรัฐที่เป็นมาแต่เดิมก่อนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะใช้บังคับนั้น ประเทศไทยมีการจัดโครงสร้างโดยยึดหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจรัฐ โดยรัฐธรรมนูญจะบัญญัติให้พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจอธิปไตยผ่านทางรัฐสภา อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล ต่อมาได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ โดยมีการระดมนักกฎหมายและให้นักกฎหมายเหล่านั้นศึกษาประเด็นต่างๆ ที่สำคัญเพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การศึกษาที่สำคัญเรื่องหนึ่งคือการศึกษาแนวคิดเรื่อง Independent Regulatory Agency ในระบบกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส เป็น

¹ วิชาญ วรวิญญู, “องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ”, รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองไทย เสนอต่อคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย (คปป.), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538) น.46-47.

² เพิ่งอ้าง, น.47-48.

ต้น³ ซึ่งองค์กรประเภท Independent Regulatory Agency เริ่มมีบทบาทและเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น ตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ใช้นับตั้งแต่มีการยกเลิก รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว และได้ใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ก็ได้มีการบัญญัติรับรองในเรื่องนี้ไว้เช่นกัน ทั้งนี้ การให้ความเป็นอิสระแก่ Independent Regulatory Agency จะต้องไม่ขัดแย้งกัน หากให้ความเป็นอิสระมากเกินไปอาจจะเป็นอันตรายต่อเอกภาพ ในการปกครองประเทศได้ และเจ้าหน้าที่ในองค์กรนั้นๆ อาจใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่สมควรได้ เนื่องจากจะไม่มีองค์กรใดที่จะมาตรวจสอบการกระทำของ Independent Regulatory Agency ได้ ซึ่งขัดต่อหลักการแบ่งแยกอำนาจอันเป็นหลักสากลที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่างๆ รวมทั้ง ประเทศไทยด้วย

4.2 อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้สร้างองค์กรอิสระขึ้นมาหลาย องค์กร ทั้งนี้ มีองค์กรอิสระที่สำคัญเนื่องจากเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบ การเลือกตั้ง และการใช้อำนาจรัฐ ดังนี้

4.2.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีการใช้อำนาจหน้าที่แตกต่างหลากหลายตามบทบัญญัติ ของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือใช้อำนาจหน้าที่ตาม กฎหมายอื่น โดยอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งอาจพิจารณาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

4.2.1.1 การจัด ควบคุม และตรวจสอบการเลือกตั้ง และการออกเสียงประชามติ

(1) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้เป็นไป โดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(2) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วย เลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียง

³ เฟิงอ้าง, น.16.

ประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา 145 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541 ซึ่งได้กำหนดอำนาจเพิ่มเติมให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการนับคะแนนใหม่ด้วย

(3) ประกาศผลการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(4) ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

(4.1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับเลือกตั้งในเขตการเลือกตั้งใดเขตการเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4.2) ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใดได้กระทำการใดๆ โดยไม่สุจริตเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือได้รับเลือกตั้งมาโดยไม่สุจริต โดยผลของการที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไป ทั้งนี้ อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(4.3) ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การออกเสียงประชามติได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) ออกข้อกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(6) ดำเนินการแบ่งเขตเลือกตั้งสำหรับการเลือกตั้งที่ใช้วิธีการแบ่งเขตเลือกตั้ง และจัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

4.2.1.2 การปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(1) ออกประกาศกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายตามมาตรา 144 วรรคสอง คือ 1.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2541 2.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2541 3.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ พ.ศ.2541 4.กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

4.2.1.3 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

(2) ดำเนินการหรือประสานงานกับหน่วยราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ หรือสนับสนุนองค์การเอกชนในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(3) จัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตเสนอต่อรัฐสภา ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

(4) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2541

อย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญบางส่วนเป็นการกำหนดไว้กว้างๆ เท่านั้น ในการใช้อำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้งย่อมต้องอาศัยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญต่างๆ เป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดประเด็นปัญหาตามมาว่า คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้อำนาจในทางรัฐธรรมนูญหรือในทางปกครองกันแน่ ทั้งในกรณีที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติข้อความที่เหมือนกัน หรือกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติขยายความรัฐธรรมนูญ ซึ่งไม่ชัดเจนว่าอำนาจที่คณะกรรมการการเลือกตั้งใช้นั้น อาศัยแหล่งที่มาจากกฎหมายระดับใด หากเราทราบถึงแหล่งที่มาโดยชัดเจนก็จะสามารถตอบคำถามในเรื่องการตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ต่อไป⁴

4.2.2 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

ในกรณีนี้อาจพิจารณาแบ่งอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

4.2.2.1 การพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น

(2) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความ

⁴ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, “องค์กรอิสระตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540”, รายงานวิจัยเสนอคณะกรรมการวิจัยและสัมมนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กันยายน 2550), น.23-24.

เสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ก็ตาม

(3) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542

4.2.2.2 อำนาจเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย

ในกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำใดของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองเพื่อพิจารณา วินิจฉัย ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542

4.2.2.3 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

จัดทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภาซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. 2542

ข้อสังเกตในเรื่องอำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภาเฉพาะในส่วนที่เป็น องค์กรในการเสนอเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองวินิจฉัยข้างต้นนั้น เป็นอำนาจที่มี ปัญหาอย่างยิ่งในทางกฎหมาย ตั้งแต่ปัญหาเรื่องดุลพินิจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา หรือ ประเด็นปัญหาในเรื่องวัตถุแห่งคดีว่าวัตถุแห่งคดีประเภทใดจะต้องส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญและวัตถุ แห่งคดีประเภทใดที่ต้องส่งให้ศาลปกครองวินิจฉัยและมีความจำเป็นเพียงใดที่จะต้องให้ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีอำนาจในลักษณะนี้

4.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติบางเรื่อง ได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ บัญญัติซ้ำและขยายความ บางเรื่องได้รับการบัญญัติไว้เฉพาะใน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.2.3.1 การไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเกี่ยวกับการถอดถอน

ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งความเห็นเสนอต่อวุฒิสภาตามมาตรา 305 คือ กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้มติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุดตามรัฐธรรมนูญมาตรา 303 มาตรา 304

4.2.3.2 การไต่สวนและสรุปสำนวนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

(1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเห็นเพื่อส่งไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญมาตรา 308

(2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายแรงผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เพื่อดำเนินการต่อไปตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

4.2.3.3 การตรวจสอบทรัพย์สิน

(1) ตรวจสอบความถูกต้องความมืออยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สิน และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(2) เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือจงใจยื่นบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามรัฐธรรมนูญ

(3) กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งและขั้นหรือระดับของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(4) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐและการเปิดเผยแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่ง

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

4.2.3.4 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี และนำรายงานนั้นออกพิมพ์เผยแพร่ต่อไป ซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(2) เสนอมาตรการ ความเห็น หรือข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(3) ดำเนินการส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้อนุมัติหรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดไปโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(4) ดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตและเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(5) แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.2542

(6) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายกำหนด

4.2.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

บทบัญญัติเกี่ยวกับคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 312 เพียงมาตราเดียว ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบไว้เพียงกว้างๆ ส่วนอำนาจหน้าที่ทั้งหมดของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินนั้นปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2542⁵ ดังนี้

4.2.4.1 การวางนโยบายและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับงบประมาณและการคลัง

(1) วางนโยบายการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

(3) ออกระเบียบหรือประกาศกำหนดมาตรฐานหรือมาตรการเกี่ยวกับระบบและการควบคุมการตรวจสอบการบริหารงบประมาณสำหรับหน่วยรับตรวจ ดังต่อไปนี้

(3.1) มาตรฐานเกี่ยวกับการควบคุมภายในและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตรวจสอบภายในเพื่อให้หน่วยรับตรวจนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการจัดวางระบบควบคุมภายในและการตรวจสอบภายในให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(3.2) มาตรการป้องกันหรือควบคุมความเสียหายให้หน่วยรับตรวจหน่วยใดหน่วยหนึ่งหรือหลายหน่วยปฏิบัติ ในกรณีที่น่าจะเกิดความเสียหายเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินโดยหน่วยรับตรวจ

(3.3) มาตรฐานเกี่ยวกับการจัดทำและแบบรายงานที่จำเป็นสำหรับการตรวจเงินแผ่นดินที่หน่วยรับตรวจต้องจัดส่งให้แก่สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นประจำ

(3.4) มาตรการอื่นที่คณะกรรมการเห็นสมควร

(4) เสนอนโยบายการตรวจเงินแผ่นดินต่อรัฐสภา

4.2.4.2 การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงบประมาณและการคลังแก่หน่วยงานอื่น

(1) ให้คำปรึกษาและคำแนะนำ เสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) ให้คำปรึกษาแก่ประธานรัฐสภาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินและเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน

⁵ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ.2542 มาตรา

(3) ให้คำแนะนำฝ่ายบริหารในการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการควบคุมเงินของรัฐ เมื่อได้รับคำร้องขอจากคณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหรือเมื่อคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเห็นสมควร

(4) เสนอแนะให้หน่วยรับตรวจแก้ไขข้อบกพร่องหรือปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติคณะรัฐมนตรี และเสนอแนะในประการอื่นที่คณะกรรมการเห็นสมควร ตลอดจนติดตามการดำเนินการแก้ไขและปฏิบัติตามคำแนะนำ

(5) ให้คำแนะนำแก่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้อันได้แก่

(5.1) การกำหนดมาตรฐานการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

(5.2) การจัดทำงบประมาณของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

(5.3) ให้คำแนะนำในการทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและรายงานผลการปฏิบัติงานระหว่างปีของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี

4.2.4.3 การปฏิบัติงานเกี่ยวกับวินัยทางปกครองและการคลัง

(1) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาในเรื่องวินัยทางงบประมาณและการคลัง

(2) กำหนดโทษปรับทางปกครอง

(3) พิจารณาวินิจฉัยความผิดวินัยทางงบประมาณและการคลัง

(4) กำกับและเป็นองค์กรชี้ขาดสูงสุดในกระบวนการทางวินัยทางงบประมาณและการคลัง

(5) แต่งตั้งกรรมการวินัยทางงบประมาณและการคลัง

4.2.4.4 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) พิจารณาเลือกผู้สมควรดำรงตำแหน่งผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน

(2) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดจ้างและการกำหนดค่าจ้างที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ หรือสำนักงานเอกชนในการปฏิบัติงานของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

(3) ออกระเบียบหลักเกณฑ์กำหนดค่าตรวจสอบบัญชีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ในการปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

(4) วางระเบียบเกี่ยวกับการจ่ายเงินรายได้ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

(5) แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติงานตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(6) พิจารณาคำร้องของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะรัฐมนตรี ที่ขอให้ตรวจสอบหน่วยรับตรวจเป็นกรณีเฉพาะราย และกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกหน่วยรับตรวจ

(7) ออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศตามอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดินซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินข้างต้นแล้วจะเห็นได้ว่าอำนาจที่สำคัญของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินเป็นอำนาจในการวางนโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจเงินแผ่นดินเป็นสำคัญ อำนาจหน้าที่ที่จะใช้ในการก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นคงมีแต่อำนาจเกี่ยวกับความผิดทางวินัยงบประมาณและการคลังที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินอาจสั่งลงโทษปรับทางปกครองได้ จะเห็นได้ว่าอำนาจทั้งหลายทั้งปวงของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินไม่ได้เป็นอำนาจที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญเลย⁶

4.3 อำนาจหน้าที่ขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้พยายามวางระบบกฎหมายเกี่ยวกับองค์กรอิสระในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการกำหนดสถานะให้เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และเพิ่มบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเกี่ยวกับการใช้อำนาจและการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเหล่านี้ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดให้มืองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญไว้ 4 องค์กร ซึ่งสามารถแยกพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ได้ดังนี้

4.3.1 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 229 โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 4 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความเป็นกลางทางการเมืองและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

⁶ วรเจตน์ ภาคีรัตน์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 4, น.31.

และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามไว้ใน มาตรา 230 และกำหนดวิธีการสรรหาและเลือกประธานกรรมการและกรรมการการเลือกตั้งไว้ในมาตรา 231

คณะกรรมการการเลือกตั้งยังคงมีการใช้อำนาจหน้าที่แตกต่างหลากหลายตาม บทบัญญัติของกฎหมาย ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น โดยอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการการเลือกตั้งตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญอาจแบ่งได้เป็น 5 กลุ่มดังนี้

4.3.1.1 การจัด ควบคุม และตรวจสอบการเลือกตั้งและการสรรหา และการออกเสียง ประชามติ

(1) ควบคุมและดำเนินการจัดหรือจัดให้มีการเลือกตั้งหรือการสรรหาสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งการออกเสียงประชามติให้ เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 235 วรรค 1

(2) สั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือออกเสียงประชามติใหม่ในหน่วยเลือกตั้งใดหน่วย เลือกตั้งหนึ่งหรือทุกหน่วยเลือกตั้ง เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งหรือการออกเสียง ประชามติในหน่วยเลือกตั้งนั้นๆ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 236(6)

(3) ประกาศผลการเลือกตั้ง ผลการสรรหา และการออกเสียงประชามติ ตาม รัฐธรรมนูญมาตรา 236 (7)

(4) ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงโดยพลันเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา 238 ดังต่อไปนี้

(4.1) ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกสมัครรับ เลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดเขตการเลือกตั้งหนึ่ง คัดค้านว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นเป็นไปโดย ไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4.2) ผู้เข้ารับการสรรหา หรือสมาชิกขององค์กรตามมาตรา 114 วรรคหนึ่ง คัดค้านว่า การสรรหาสมาชิกวุฒิสภานั้น เป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(4.3) ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าก่อนได้รับการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ใดได้กระทำการใดๆ โดยไม่สุจริต เพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้งหรือสรรหา หรือได้รับเลือกตั้งหรือสรรหามาโดยไม่สุจริต โดยผลของ การที่บุคคลหรือพรรคการเมืองใดได้กระทำลงไป โดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง หรือกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

(4.4) ปราบกฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการออกเสียงประชามติมิได้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดค้านว่าการออกเสียงประชามติในหน่วยเลือกตั้งใดเป็นไปโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(5) กรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ใดกระทำการ ก่อ หรือสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของบุคคลดังกล่าวตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดอำนาจในการตรวจสอบแยกไว้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ กรณีแรกหากคณะกรรมการการเลือกตั้งวินิจฉัยให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด กรณีที่สองหากประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่าควรให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาผู้ใด ให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อวินิจฉัย ทั้งนี้ ให้นำไปใช้บังคับกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นด้วย โดยการยื่นคำร้องต่อศาลให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

4.3.1.2 การควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

การวางระเบียบเกี่ยวกับข้อห้ามในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรีขณะอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีคณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่ง ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 181 โดยคำนึงถึงการรักษาประโยชน์ของรัฐ และคำนึงถึงสุจริต เที่ยงธรรม ความเสมอภาค และโอกาสทัดเทียมกันในการเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 236 (2)

4.3.1.3 การควบคุมเงินบริจาคของพรรคการเมือง

การกำหนดมาตรการและการควบคุมการบริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเงินโดยรัฐ การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมทั้งการตรวจสอบบัญชีทางการเงินของพรรคการเมืองโดยเปิดเผยและการควบคุมการจ่ายเงินหรือรับเงินเพื่อประโยชน์ในการลงคะแนนเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 236 (3)

4.3.1.4 การปฏิบัติการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

(1) ออกประกาศหรือวางระเบียบกำหนดการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติตามกฎหมายมาตรา 235 วรรคสอง คือ 1.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา 2.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง 3.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง 4.พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ 5.กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น(รัฐธรรมนูญมาตรา 236 (1))

(2) มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นตามกฎหมายมาตรา 235 วรรคสอง (รัฐธรรมนูญมาตรา 236(4))

(3) สืบสวนสอบสวนเพื่อหาข้อเท็จจริงและวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นตามกฎหมายมาตรา 235 วรรคสอง (รัฐธรรมนูญมาตรา 236 (5))

4.3.1.5 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชนในการให้การศึกษาแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (รัฐธรรมนูญมาตรา 236 (8))

(2) ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การสืบสวน สอบสวน หรือวินิจฉัยชี้ขาด (รัฐธรรมนูญมาตรา 236 วรรค 2)

(3) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญมาตรา 236 (9))

4.3.2 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดิน

เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 242 มีจำนวน 3 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน มีความ

รอบรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารราชการแผ่นดิน วิสาหกิจ หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ร่วมกันของ
สาธารณะ และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปีนับแต่วันที่
พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว และกำหนดวิธีการสรรหาและเลือก
ผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ใน มาตรา 243 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณา และสอบสวนหาข้อเท็จจริงตาม
คำร้องเรียนและจัดทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐสภา ในกรณีนี้อาจแบ่งอำนาจ
ของผู้ตรวจการแผ่นดินได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.3.2.1 การพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน

ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนใน
กรณี ดังต่อไปนี้

(1) การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของ
ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการ
ส่วนท้องถิ่น

(2) การปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ
หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจ
หน้าที่ก็ตาม

(3) การตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วย
กฎหมายขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการ
พิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล

(4) กรณีอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.3.2.2 การควบคุมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(1) ดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ
ในกรณีฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม โดยให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย
และในกรณีเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้รายงานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่น
ที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี และหากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาดำเนินการ โดยให้ถือเป็นเหตุที่จะถูกถอนถอดจากตำแหน่ง
ได้ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 279 วรรคสาม

(2) มีอำนาจหน้าที่เสนอแนะหรือให้คำแนะนำในการจัดทำหรือปรับปรุงประมวล
จริยธรรม และส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีจิตสำนึก

ในด้านจริยธรรม รวมทั้งมีหน้าที่รายงานการกระทำที่มีการฝ่าฝืนประมวลจริยธรรมเพื่อให้ผู้ที่รับผิดชอบในการบังคับการให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมดำเนินการบังคับให้เป็นไปตามประมวลจริยธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา 280

4.3.2.3 อำนาจเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย

ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้ เมื่อเห็นว่ามีความผิดดังต่อไปนี้

(1) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(2) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของบุคคลใดตามมาตรา 244 (1) (ก) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

4.3.2.4 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) ติดตาม ประเมินผล และจัดทำข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงตลอดถึงข้อพิจารณาเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในกรณีที่เห็นว่าจำเป็น ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 244 (3)

(2) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

4.3.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 246 คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 8 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภาจากผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์โดยเคยเป็นรัฐมนตรี กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หรือกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางบริหารในหน่วยราชการที่มีอำนาจบริหารเทียบเท่าอธิบดี หรือดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าศาสตราจารย์ ผู้แทนองค์กร

พัฒนาเอกชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพที่มีองค์วิชาชีพตามกฎหมายมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 30 ปี ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนหรือองค์วิชาชีพนั้นให้การรับรองและเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการสรรหา มีวาระการดำรงตำแหน่ง 9 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว และได้กำหนดวิธีการสรรหาและเลือกผู้ตรวจการแผ่นดินไว้ในมาตรา 246 วรรค 3

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ในหลายกรณี โดยแยกอยู่ในส่วนต่างๆ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

4.3.3.1 การไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนเกี่ยวกับการถอดถอน

ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งความเห็นเกี่ยวกับการถอดถอนออกจากตำแหน่งเสนอต่อวุฒิสภา กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาเข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภาเพื่อให้วุฒิสภามีมติถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด หรืออัยการสูงสุด ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และผู้พิพากษาหรือตุลาการ พนักงานอัยการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีพฤติการณ์ร้ายแรงผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

4.3.3.2 การไต่สวนและสรุปสำนวนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

(1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวนพร้อมทั้งทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายแรงผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ตามมาตรา 275

(2) ไต่สวนและวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูง หรือข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าขึ้นไปร้ายแรงผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริต

ต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม รวมทั้งดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในระดับต่ำกว่าที่ร่วมกระทำความผิดกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือที่กระทำความผิดในลักษณะที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นสมควรดำเนินการด้วย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

4.3.3.3 การตรวจสอบทรัพย์สิน

(1) ตรวจสอบความถูกต้องและความมีอยู่จริงรวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น และผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา 259 และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดตามมาตรา 264 ตามบัญชีและเอกสารประกอบที่ได้ยื่นไว้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนด

(2) เสนอเรื่องให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยชี้ขาดกรณีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ตามมาตรา 263

4.3.3.4 อำนาจหน้าที่อื่นๆ

(1) กำกับดูแลคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(2) รายงานผลการตรวจสอบและผลการปฏิบัติหน้าที่พร้อมข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทุกปี ทั้งนี้ ให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาและเปิดเผยต่อสาธารณะด้วย

(3) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.3.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

เป็นองค์กรที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญมาตรา 252 คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการอื่นอีก 6 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากผู้มีความชำนาญและประสบการณ์ด้านการตรวจเงินแผ่นดิน การบัญชี การตรวจสอบภายใน การเงิน การคลัง และด้านอื่น ซึ่งมี

วาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง และให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว และได้กำหนดวิธีการสรรหาและเลือกคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินไว้ในมาตรา 252 วรรค 3 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการตรวจสอบบัญชีของหน่วยงานของรัฐต่างๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินไว้ในมาตรา 253 ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบไว้เพียงกว้างๆ โดยกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน ให้คำปรึกษาแนะนำ และเสนอแนะให้มีการแก้ไขข้อบกพร่องเกี่ยวกับการตรวจเงินแผ่นดิน และมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังที่เป็นอิสระเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับวินัยทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ และให้คดีที่พิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินัยทางการเงินและการคลังในเรื่องดังกล่าวเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลปกครอง

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ยังได้กำหนดให้องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีข้อสังเกตว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญนำหลักเกณฑ์ใดมาแบ่งว่าองค์กรใดเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรใดเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ และมีปัญหาว่าการแบ่งองค์กรตามรัฐธรรมนูญเป็น 2 ประเภทเช่นนี้ ทำให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร